

Galgenbult & Hessenweg

In die tijd werd ook de boerderij Helmert door de Vorst Bisschop gesticht. Ze werd bewoond door een luitenant die tevens aan het hoofd van het Kerspel Alstätte stond.

Bernard Von Galen [BommenBerend]

Duitse soldaten in de 17^e eeuw.

Vervoer per paard en wagen omstreeks 1520 op de Hessenweg. Gravure Vergil.

Galgenbult & Hessenweg

De huidige reconstructie van de Galgenbult.

De juiste ligging van de galg is op de oude kaart nog te zien. Hierop zijn ook op Nederlands grondgebied twee heuvels ingetekend, de zogenaamde Vossenbulten. Dit zijn nog overblijfselen van voor onze jaartelling. Het zijn restanten van grafheuvels die in het Twentse grensgebied veel te vinden zijn. Aan de andere kant van de Galgenbult bevond zich ook een uitgebreid grafheuvelveld uit de tijd voor Christus. Helaas is dit echter door de zandafgravingen aan het eind van de 19^e eeuw in dit gebied verwoest. Aangezien onze voorouders hun doden aan de Markegrenzen lieten begraven levert dit een aanwijzing dat de grens tussen Nederland en Duitsland niet willekeurig is getrokken maar reeds voor Christus verschillende stamgebieden werden afgesloten.

Het Witteveen is in de middeleeuwen een lugubere plek geweest maar heeft zich nu ontwikkeld tot een van de mooiste natuurgebieden van Twente. Er zijn veel wandelroutes en uitkijkposten om vogels en wild te spotten. Maar ook de Landweren zijn in dit gebied overal te zien.

Galgenbult & Hessenweg

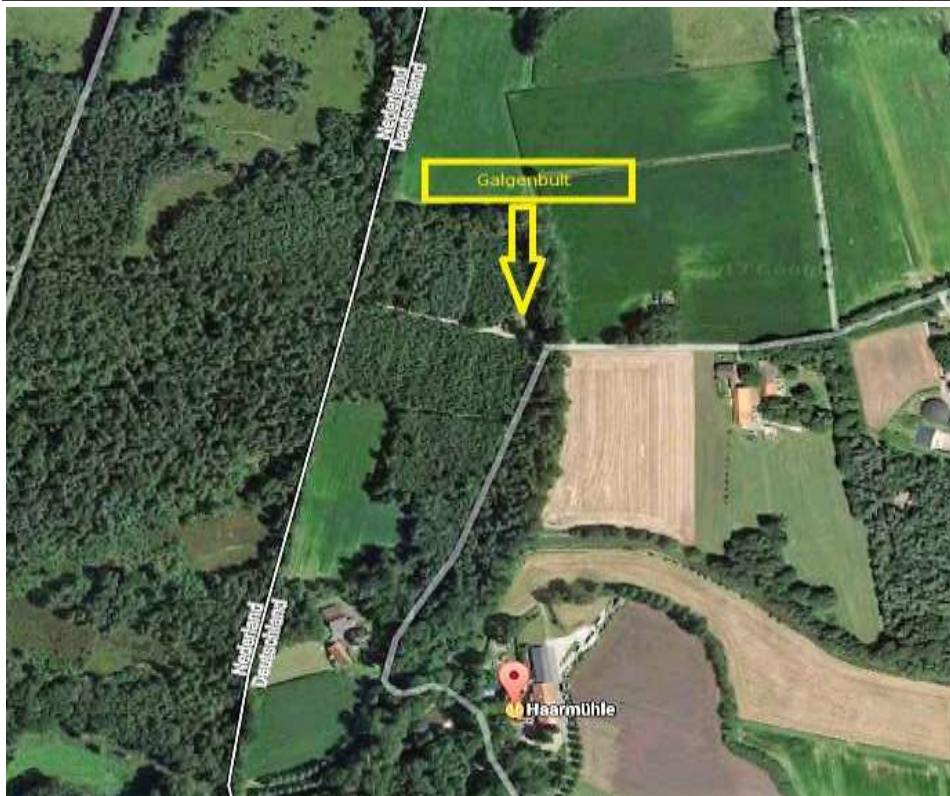

Kopergravure. De Galgenbult was in de middeleeuwen een ware slachtplaats ter afschrikking.

De huidige reconstructie van de Galgenbult laat twee verticale blaken en een horizontale dwarsbalk zien. Op de oude bovenstaande afbeelding ziet men naast de galg ook nog een paal met een wagenwiel zien. Op dit rad werd de misdadiger gelegd nadat alvorens alle ledematen werden gebroken het zogenaamde radbraken.

De uitdrukking "Opgroeien voor galg en rad" en "zich geradbraakt voelen" zijn aan deze wrede strafwerktuigen ontleend.

De Galgenbult is gemakkelijk bereikbaar vanaf de Haarmühle

Galgenbult & Hessenweg

Na de Franse tijd, als de Industriële Revolutie het begin van de Textielindustrie aankondigt, begint het belang van de doorgaande route via Buurse naar Alstätte geleidelijk in betekenis af te nemen. Dit is voornamelijk een gevolg van het feit dat elders de zandwegen worden vervangen door (MacAdam)steenwegen en dat de douanefaciliteiten bij andere grensovergangen, met name bij die in Gronau aan betekenis winnen. Het luidt het einde in van het tijdperk van de Hessenwegen, ook in Twente.

De huidige Nederlands-Duitse grens, die in 1769 definitief is vastgesteld en is gemarkeerd door grenspalen, is in feite het sluitstuk van een lange geschiedenis. Ze begint al in de 8e eeuw als in het voetspoor van de Franken en hun koning Karel de Grote zendingen onze regio binnentrekken om de bevolking te kerstenen. Willibrordus, Lebuinus en Ludger zijn namen, die tot in de huidige tijd voortleven als stichter cq. bisschop van kerken aan deze en gene zijde van de "poal". Om het enorme land te kunnen besturen voert Karel de Grote het leenstelsel in. Het hield in dat personen, die hem geholpen hadden in de strijd of met financiën, beloond werden met een stuk grondgebied in "leen". De begunstigde mocht daar belasting innen, rechtspreken, kreeg kortom de feitelijke macht. Omdat zo'n "leen" erfelijk was, benoemde Karel de Grote, slim als hij was, veelal Bisschoppen als leenman. Zij hadden immers geen nakomelingen, althans formeel niet, en zo kon het bezit dus niet versnipperen. Zo zijn ook de Bisdommen Munster en (het Sticht) Utrecht ontstaan. De grens kwam te liggen in onze contreien en dat hebben de bewoners door de eeuwen heen geweten. Het bleek een bron van conflicten.

De watermolen gelegen direct naast de Haarmühle.

Landweren.

Over landweren is veel onduidelijkheid. Dit komt omdat ze om verschillende redenen zijn aangelegd. De oudste landweren zijn aangelegd als verdedigingslijnen om overvallen van legers tegen te gaan. Dit waren vaak dubbele wallen met drie sloten beplant met ondoordringbaar struikgewas.

De takken werden in elkaar gebogen en voor de beplanting werden meidoorn, sleedoorn, hondsroos maar ook de mispel en de vuilboom gebruikt. De vijandige legers en vooral het gevolg, de zgn. tros waarin vrouwen, etensvoorraad en roofgoed meegezeuld moest worden, werden daarom gedwongen om van de openingen in de landweren gebruik te maken. Hoe oud ze zijn is niet met zekerheid te zeggen. In elk geval waren ze er al in

Galgenbult & Hessenweg

1457 blijkt een verordening van de Bisschop van Utrecht (toentertijd David van Bourgondie) luidend: *"Idem, wie in de landweere brecke, schynnende ofte darin houwe, die sal sijn rechterhand gebrocken hebben... .Ende man sal die lantweren in onzen lande van Twente holden ten schouwe en te beryden als in Sallandt ende in eiken Kerspel sall men die allejaeren schouwen met twee van die Ridderschap ende den Richter in den Kerspel dair onder dat gelegen is op zulke broecken (boeten) als in Sallandt dar op staan "*. (In 1492 was Kemper de Richter in Haaksbergen).

De landweren sloten een bepaald gebied (Marke, Gericht, Kerspel) af voor een ieder die er niet thuishoorde, als beveiliging tegen het wegroven van het binnen de landweer grazende vee en ook voor het heffen van tol- en weggeld. Op strategische punten, meestal op plekken waar een aantal "wegen" bijeenkwamen, bijv. vlakbij doorwaadbare plaatsen (voordes), kon men eenvoudig tol heffen. Dit gebeurde dan ook veelvuldig.

Er was dan in de landweer een doorgang gemaakt, afgezet met een slagboom met een hangslot, de zgn. Runneboom. Meestal was er een boerenerf in de onmiddellijke nabijheid. De betreffende boer moest dan de doorgang bewaken en waarschuwen als er onraad dreigde. Het is opvallend hoeveel boerderij namen in onze contreien nog aan deze functie herinneren: Lan(de)weer, Lammers(man), Beumer, Boomkamp, de Wacht, Sluiter, n' Peter (vanwege de sleutel), Pasop, Kiek-oet, Ronneboom, Slagman, Slaghekke, Walmink, Tolkamp, Töllner, Pörtner.e.d.

Vaak was de boer tevens tolgaarder. Onbekend is echter of om deze reden speciale landweren zijn aangelegd. Van Deirse en Snuif hebben veel van deze landweren in kaart gebracht. Op of rondom de marken werden de vee-keringen ook landweren genoemd. Deze landweren waren eenvoudiger en hadden soms maar een enkele wal met twee sloten. In Haaksbergen liggen enkele van deze landweren om een deel van de markegrond af te schermen voor het hoeden van schapen.

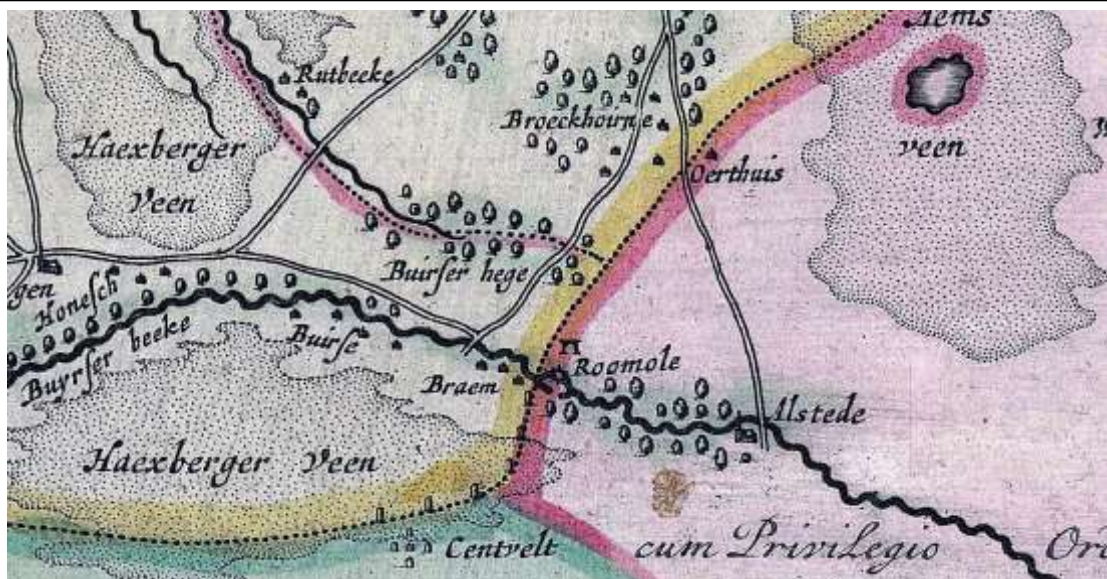

Deze historische kaart toont dat de landweer begrensd wordt door veen (noord) en beekdal (zuid)

De Rolvingslandweer (Haaksbergen) De Rolvingslandweer ligt achter een grenssteen uit 1773, haaks op de oude hessenweg (Markslagweg) en parallel aan de grens. Deze landweer is op een kaart uit de 18de eeuw weergegeven. De landweer kruist de weg en lijkt aan beide uiteinden in het niets te eindigen. De topografische kaart uit 1880 laat zien waarom: aan de noordzijde sloot de landweer aan op een moerasachtig gebied, de Buurserheide. Aan de zuidzijde eindigt de landweer in het stroomgebied van de

Galgenbult & Hessenweg

Buurserbeek. Beide gebieden waren waarschijnlijk nauwelijks begaanbaar waardoor de aanleg van een relatief kort stuk landweer volstond om een groot stuk grens af te sluiten. Aan de Duitse zijde van de grens lag het erf Landwer. Op dit erf, waar ook een herberg voor Hessenwagens was, werd waarschijnlijk de sleutel van het hek in de landweer bewaard.

Geografische kaart omstreeks 1690 van het grensgebied bij Buurse.

Restanten van de Landweren zoals deze nu nog voorkomen aan de Hessenweg.

Foto SCEE ©

Galgenbult & Hessenweg

Wandelroute door het natuurgebied Witteveen.

Het start- en beginpunt van de blauwe wandelroute is restaurant de Haarmühle in Duitsland net over de Nederlands Duitse grens bij Buurse.

Het rijke natuurgebied Witte Veen (315 ha) ligt aan de Duitse grens bij Haaksbergen. Het aangrenzende Witte Venn (ruim 50 ha) in Duitsland wordt beheerd door Kreis Borken. Natuurmonumenten maakt voor haar gebieden elke 18 jaar een toekomstvisie. Meer informatie hierover kunt u vinden op de website van Natuur Monumenten.

U kunt de wandelroute downloaden Klik [HIER](#)

Foto SCEE ©

Een afwisselend landschap met meertjes, bossen en heidevelden maakt het Witteveen uniek.

Galgenbult & Hessenweg

Foto SCEE ©

Marslagweg, in de middeleeuwen de Oost West handelsroute tussen Munster en Deventer.

De grensmarkering van Bentheimer zandsteen uit 1773 met het merkteken M van Munster langs de Marslagweg gepositioneerd tussen de landweren die als afbakening en verdedigingslinie werden opgetrokken.

Foto SCEE ©

Galgenbult & Hessenweg

Bronnen:

- Publicatie Hessenweg 2004, Auteurs: Hubert Breuers Jaap Kluitenberg.
 - Heimatverein Alstätte.
 - Historische Kring Haaksbergen.
 - Natuurmonumenten.
 - Historische kring Haaksbergen.
 - Brochure Landweren. Landschap Overijssel.
-

Oude grenssteen met wapen van Overijssel

Klik [HIER](#) voor de video.

Promo van min. LNV over het grensbelevingsproject ontwikkeld door de Stichting Historische Sociëteit Enschede-Lonneker, Heimatverein Alstätte en de gemeenten Enschede, Ahaus en Gronau.

Haar
Muhle
1850.

